

INVESTIȚIILE STRĂINE DIRECTE ÎN ȚĂRILE DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST – ANALIZĂ COMPARATIVĂ

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN COUNTRIES - COMPARATIVE ANALYSIS

Autor: **Nadia Marcela PAȘCA**

e-mail: nadiamarcelapasca@gmail.com

Coordonator științific: **Iulia Cristina IUGA, Conf. univ. dr.**
Universitatea 1 Decembrie 1918 din Alba Iulia, Romania

Abstract. *Direct investments involve long-term investment relationships between resident entities of a country and non-resident entities, as a rule, investors have a significant managerial influence in the companies in which they have invested. Investments play an important role in the development and growth of the national economy. These are considered those connecting points between the present and the future, because the investments made today may be the only solution to tomorrow's problems. Foreign direct investment in each of the countries analyzed had both positive values, which means that foreign investors make a contribution to the investment market, and negative values meaning that investors withdrew capital from the market.*

Keywords: FDI, investment, capital market, investor, economic crisis, pandemic.

JEL classification: E22; P45

1. Introducere

Scopul acestui articol este acela de a realiza o analiză comparativă asupra investițiilor străine directe, această analiză va fi realizată asupra perioadei 2013-2020 în unele țări din Europa centrală și de est, atât din Uniunea Europeană cât și din afara Uniunii Europene.

Într-un prim plan trebuie bine definit conceptul de investiție și rolul acestuia. Conceptul de investiție, într-un sens larg, reprezintă o cheltuială facultativă realizată de către un agent economic pentru obținerea de bunuri cu o valoare mai mare și durată mai îndelungată.

O a doua abordare a investițiilor poate fi aceea că investițiile reprezintă partea de venit destinată creșterii capitalului unei entități.²⁴

Alegerea temei este motivată prin faptul că investițiile joacă un rol important în dezvoltarea și creșterea economiei naționale. Acestea sunt considerate acele puncte de legătură între prezent și viitor, deoarece investițiile făcute astăzi pot fi singura soluție pentru problemele de mâine.

Astfel cum bine este definit de către Banca Națională a României investițiile directe presupun relații investiționale de lungă durată între entități rezidente a unei țări și entități nerezidente, de regulă, investitorii au o influență managerială semnificativă în întreprinderile în care au investit. Componentele investițiilor străine directe (ISD) sunt: participațiile la capital ce revin investitorilor nerezidenți care dețin cel puțin 10 la sută din capitalul social subscris al unor întreprinderi rezidente, profitul reinvestit de către aceștia, precum și instrumentele de natura datoriei (împrumuturi, credite

²⁴ <https://www.scritub.com/economie/Investitiile-si-rolul-lor-in-e51167212.php>

comerciale și avansuri, alte creanțe/angajamente externe) dintre investitori sau grupul din care aceștia fac parte și întreprinderile în care au investit.²⁵

Pe parcursul acestui articol de asemenea se va realiza o analiză comparativă a unor grafice, iar în aceste grafice vor fi reprezentate evoluțiile investițiilor străine directe la nivelul fiecărei țări analizate. Investițiile străine directe în cadrul fiecărei țări analizate a avut atât valori pozitive, aceasta însemnând faptul că investitori străini aduc un aport pe piața investițională, cât și valori negative însemnând faptul că investitori au retras capital de pe piață.

2. ISD-abordare teoretică

Investițiile străine directe sunt relații între o entitate rezidentă și o entitate nerezidentă cu caracter investițional.

Un investitor poate fi o persoană juridică, persoană fizică sau grup de persoane ce acționează împreună, de asemenea aceștia trebuie să dețină cel puțin 10% din capitalul social subscris (respectiv din capitalul de dotare al entităților fără personalitate juridică) sau cel puțin 10% din voturi, într-o entitate situată înafara propriei țări de rezidență.

Investiția străină directă se caracterizează prin transferul către investitor a posibilităților de control și decizie, și este ceea ce o diferențiază de investițiile de portofoliu.

O alta caracteristică a investițiilor directe străine, este faptul că investitorul străin are posibilitatea de a controla și de a exercita un grad înalt de influență managerială în entitatea în care s-a realizat investiția. Investiția străină directă implică pe de o parte tranzacția inițială între cele două entități, iar pe de alta parte implică și toate celelalte tranzacții ulterioare dintre ele și dintre întreprinderile afiliate, fie ele încorporate sau nu.

Diferența dintre investițiile străine directe și investițiile de portofoliu este că, scopul investițiilor străine directe este de a crea valoare pentru firma investitoare pe termen cât mai lung, iar scopul investițiilor de portofoliu este că deținătorii de acest tip de investiții urmăresc câștigul generat de rentabilitatea titlurilor deținute și de tranzacțiile efectuate cu acestea.

Investițiile străine directe sunt compuse pe de o parte din capitaluri proprii, acestea cuprind capitalul social subscris și vărsat, atât în numerar cât și contribuții în natura, acestea fiind deținute de nerezidenți în companii rezidente, precum și cota aferentă din rezerve; în mod corespunzător, în cazul sucursalelor, se ia în considerare capitalul de dotare aflat la dispoziția acestora, iar pe de alta parte investițiile străine directe sunt compuse din creditul net, respectiv creditele primite de către întreprinderea investiție directă de la investitorul străin direct sau din cadrul grupului de firme nerezidente din care face parte acesta.

Există 4 tipuri de investiții străine directe, aceste tipuri se diferențiază după contribuția fluxului de participării străine la capital în întreprinderile investiție străină directă:

- Greenfield: acest tip de investiție presupune înființarea de întreprinderi de către sau împreună cu investitori străini (adică investiții pornite de la zero);
- Fuziuni și achiziții: aceasta presupune ca investitori străini preiau integral sau parțial întreprinderi de la rezidenți;
- Dezvoltare de firme: de asemenea acest tip de investiție presupune majorarea deținerilor de capital ale investitorilor străini în întreprinderile din țara rezidentă;

²⁵ <https://www.bnr.ro/Investitii-directe---principiul-direcțional-12332-Mobile.aspx>

- Restructurare de firme: iar în ultimul rând acest tip de investiție presupune că investitorii străini să finanțeze, prin aport de capital, a întreprinderilor cu pierderi, în vederea rentabilizării lor.

Pentru elaborarea strategiilor și politicile economice a unei țări sunt utilizate statisticile care cuprind investițiile străine directe, de asemenea acestea sunt utilizate și în compilarea altor indicatori macroeconomici. Astfel, fluxurile de investiții străine directe și veniturile obținute de către nerezidenți din investiții străine directe intră în componența contului financiar, precum și al contului curent al balanței de plăți, iar o componentă importantă a poziției investiționale internaționale o reprezintă stocul de investiții străine directe.

Creșterea economică a unei țări se poate baza pe investițiile străine directe chiar și în perioadele în care stabilitatea economică este în pericol iar creșterea economică este sub presiune deoarece acestea sunt o sursă sănătoasă pentru economia unei țări. De asemenea investițiile străine directe sunt caracterizate prin următoarele aspecte:

- investițiile străine directe furnizează capitalul necesar pentru dezvoltarea unei economii, astfel sunt complementare surselor publice de finanțare.

- de asemenea ISD creează noi locuri de muncă nu numai în compania în care investesc, ci stimulează și dezvoltarea celorlalte firme;

- Investițiile străine directe sunt de asemenea un flux de tehnologie, de cunoștințe și practice organizatorice, și nu numai un flux de capital, astfel, acestea stimulează și generează o creștere economică într-o țară. De asemenea o dată cu investiția realizată de către un investitor străin, acesta impune propria modalitate de lucru companiei pe care o dezvoltă și aduce noi tehnologii, iar acestea din urma contribuie la creșterea eficienței angajaților și competitivitatea companiei. Aceste aspecte benefice au efect asupra întregului lanț de întreprinderi implicate în realizarea unui produs sau serviciu, care se adaptează pentru a supraviețui pe piață;

- Perioada de durabilitate a investițiilor străine directe este o caracteristică a acestora, deoarece investițiile străine directe sunt realizate pe un termen îndelungat. Ceea ce definește ISD este tocmai interesul durabil al investitorului în compania în care investește. Prin urmare, un investitor străin care a pus bazele într-o companie nouă, acesta nu va renunța atât de ușor la investiția sa, chiar și în perioade economice turbulente.²⁶

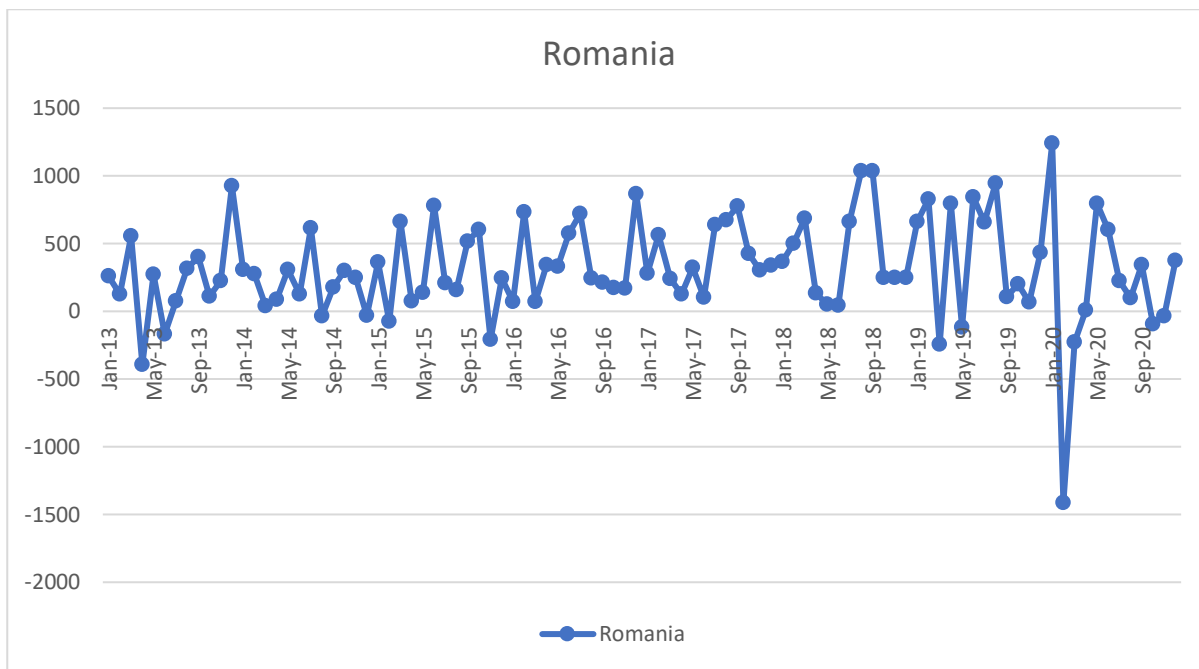
Astfel rolul investițiilor străine directe (ISD) este de a aduce beneficii importante țărilor gazdă, iar acestea să fie sub forma fluxurilor de capital, a transferului de tehnologie, a întăririi puterii de cumpărare, și nu în ultimul rând, de adâncire a legăturilor cu mediul economic mondial, în curs de globalizare.²⁷

3. ISD din Țările din Europa Centrală și de Est – analiză comparativă

În cele ce urmează se va realiza un studiu comparativ a evoluției investițiilor străine directe în unele țări din Europa centrală și de est, acest studiu va fi realizat pe perioada 2013-2020.

²⁶ <https://fic.ro/Documents/view/Studiu-Investitiile-straine-directe-evolutia-si-importanta-lor-in-Romania>

²⁷ <https://www.creeaza.com/afaceri/afaceri/Aspecte-teoretice-privind-inve646.php>

Grafic 1. ISD realizate in Romania.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Romania/fdi/>

Așa cum se poate observa în graficul 1, acesta reprezintă investițiile străine directe realizate pe teritoriul României, aceste valori fiind reprezentate în milioane de euro.

În anul 2013 piața investițiilor străine directe din România a fost fluctuantă deoarece în unele luni au avut creșteri, iar pe de altă parte au fost și luni în care investitorii străini au retras bani de pe piața investițională a României. În primele trei luni a anului 2013 s-au realizat investiții pe teritoriul României de către investitorii străini în valoare de 260,52, 126,3 și 556,93 de milioane de euro. De astfel în luna aprilie în același an investitorii au retras de pe piața investițională a României suma de 393,83 milioane de euro. În luna următoare au urmat investiții cu o valoare de 271,92 de milioane de euro, dar în luna Iunie din nou investitorii au retras investiții în valoare de -170,12 milioane de euro. După luna Iunie tendința a fost una crescătoare până la sfârșitul anului 2013 cu mica scădere în luna octombrie, astfel în luna decembrie valoarea investițiilor străine directe a fost de 927,87 de milioane de euro.

Începutul anului 2014 din punct de vedere a valorii investițiilor a fost mai mare decât în anul precedent acesta fiind de 307,42 de milioane de euro. Până în luna August investitorii străini direcți au continuat să introducă capital pe piața investițională Romană, iar în August aceștia au retras investiții în valoare de -33,94 de milioane de euro. De asemenea în lunile următoare investițiile au crescut ajungând la o valoare a investițiilor străine directe de 300,36 de milioane de euro în luna Octombrie. Anul 2014 s-a încheiat cu o scădere a capitalului pe piața investițională română, deoarece investitorii străini au retras suma de -30,2 milioane de euro.

Deși anul 2014 s-a încheiat cu o retragere de capital, în luna ianuarie 2015 investitorii străini au adus pe piața investițională 362,01 de milioane de euro. În luna februarie a urmat o scădere a investițiilor de -74,71 de milioane de euro, dar în lunile următoare piața s-a menținut la un nivel de creștere, deoarece s-au realizat din luna martie inclusiv până în luna octombrie un aport de capital străin pe piața investițională străină de 3139,95 de milioane de euro. În luna noiembrie a urmat o

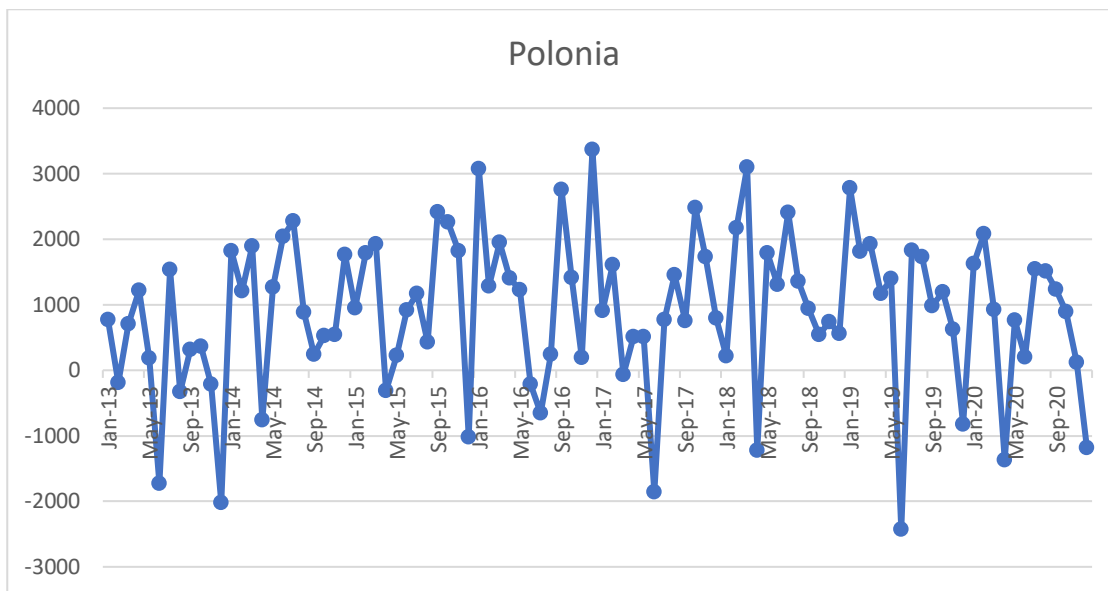
scădere, deoarece investitori au retras de pe piața investițională -209,31 milioane de euro, dar anul s-a încheiat cu o valoare pozitivă a investițiilor străine directe realizate în România.

Anul 2016 a fost unul foarte bun din punct de vedere investițional, deoarece investitorii străini direcți au realizat investiții în toate lunile anului, iar acest lucru a contribuit ca valorile să fie în fiecare lună pozitive. De asemenea cea mai mică valoare a fost înregistrată în luna martie cu o valoare de 71,29 milioane de euro investiții, iar de astfel cea mai mare valoare a fost înregistrată în luna decembrie 2016 cu suma de 866,78 milioane de euro investiții.

La fel ca în anul 2016, și anii 2017 și 2018 au avut numai valori pozitive așa cum se poate observa în graficul 1. Iunie 2017 a fost luna în care s-au realizat investiții cu o valoare cea mai mică din acel an, aceasta fiind 103,5 milioane de euro, pe de altă parte luna în care s-a realizat investiții pe teritoriul României cu cea mai mare valoare în anul 2017 a fost luna septembrie cu 775,71 de milioane de euro investiții. La fel ca în 2017, și în anul 2018 cea mai mare valoare de investiții a fost în luna septembrie cu 1037,73 de milioane de euro.

Ianuarie și februarie au fost două luni care din punct de vedere al investițiilor au avut un aport considerabil de capital pe piața investițională română, astfel valoare aceasta a investițiilor în cele două luni a fost de 1487,98 de milioane de euro. După aceste două luni de valori pozitive, a urmat în luna martie o scădere, astfel în luna martie s-a înregistrat o scădere a investițiilor străine în România de -245,25 milioane de euro. În luna următoare s-a înregistrat o valoare pozitivă a investițiilor străine directe pe piața din România, dar a urmat încă o luna cu o valoare negativă, și anume în luna Mai, aceasta fiind -119,05 milioane de euro. În următoarele luni până la sfârșitul anului 2019 valoare investițiilor străine române au fost pozitive.

Începutul anului 2020 a fost unul foarte favorabil pentru piața investițiilor străine directe din România deoarece s-a înregistrat cea mai mare valoare a investițiilor din 2013 până în 2020, aceasta fiind de 1240,51 milioane de euro. Impactul apariției noului coronavirus în întreaga lume a avut un impact asupra întregii economii mondiale, iar acest lucru s-a văzut reflectat și la nivelul investițiilor străine directe, astfel în luna februarie investitorii străini au retras de pe piața investițională din România -1412,32 milioane de euro, aceasta fiind cea mai mare valoare de investiții retrasă de pe piața din 2013 până în anul 2020. La fel ca în luna februarie și în luna martie s-a înregistrat o valoare negativă aceasta fiind de -229,42 de milioane de euro. Impactul pandemiei s-a resimțit și în lunile următoare, deoarece nesiguranța și criza economică creată de coronavirus a creat o nesiguranță și o incertitudine la nivel mondial pentru că orice previziune nu mai era valabilă. Astfel în luna Aprilie valoare investițiilor străine directe a fost de doar 9,27 milioane de euro, aceasta fiind cea mai mică valoare pozitivă din 2013 până în 2020. În următoarele luni când numărul de cazuri de covid-19 au mai scăzut și unele restricții au fost scoase, și valoare investițiilor străine directe în România a înregistrat valori pozitive, înregistrând astfel o valoare totală din luna mai până în luna septembrie de 2065,11 milioane de euro. În luna noiembrie o dată cu apariția al doilea val de pandemie, și investițiile străine directe au înregistrat valori negative, aceste valori negative fiind date în lunile octombrie și noiembrie cu o valoare totală de -127,96 de milioane de euro. Sfârșitul anului totuși a fost unul pozitiv înregistrând astfel o valoare a investițiilor străine directe pe piața investițională din România de 375,37 de milioane de euro.

Grafic 2. ISD realizate in Polonia.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Poland/fdi/>

Investițiile străine directe realizate pe teritoriul Poloniei au un curs foarte fluctuant așa cum se poate observa și în graficul 2, cu valori atât pozitive cât și negative a investițiilor.

În anul 2013 au fost înregistrate atât valori pozitive cât și valori negative, de asemenea începutul anului a fost unul pozitiv deoarece valoarea investițiilor a fost de 773,89 de milioane de euro. În luna februarie a avut loc o scădere și anume valoarea negativă a investițiilor a fost de -187,89 milioane de euro. Următoarele trei luni și anume martie, aprilie și mai au înregistrat o valoare pozitivă, suma totală a acestuia a fost de 2107,69 milioane de euro. O valoare negativă a fost înregistrată și în luna iunie, aceasta fiind -1727,04 milioane de euro. În luna iunie a urmat o creștere a investițiilor, iar această valoare pozitivă a fost de 1539,37 milioane de euro. În lunile septembrie și octombrie valorile au fost pozitive, acestea fiind de 311,9, respectiv 360,09 milioane de euro. Sfârșitul anului 2013 nu a fost unul pozitiv, deoarece valoarea investițiilor străine directe în lunile noiembrie și decembrie au fost -211,1 respectiv -2017,72 milioane de euro.

În primele trei luni a anului 2014 valoarea investițiilor străine directe au fost pozitive, urmând de o scădere în luna aprilie, iar această valoare negativă a fost de -756,42 de milioane de euro. După această scădere în lunile următoare până la sfârșitul anului 2014 valoarea investită de către investitorii străini a fost una pozitivă, această valoare însumând 9544,14 milioane de euro investiții.

Investițiile străine directe în anul 2015 în Polonia au început cu valori pozitive ajungând la o valoare maximă de 1927,53 de milioane de euro în luna martie. În luna aprilie investitorii străini au retras de pe piața investițională din Polonia -309,34 milioane de euro investiți. Până în luna noiembrie piața investițională străină s-a menținut la valori pozitive, urmând ca în luna decembrie investitorii străini să retragă de pe piața investițiilor suma de -1016,59 milioane de euro.

În ianuarie 2016 s-a înregistrat una dintre cea mai mare valoare aceasta fiind de 3069,9 milioane de euro introduși pe piața investițională din Polonia. Apoi până în luna iunie valoarea investițiilor străine directe au fost pozitive, iar în luna iunie acestea au trecut să fie cu o valoare negativă, deoarece investitorii străini au retras de pe piața investițională suma de -211,32 milioane de euro, nici în luna următoare valoare nu a fost una pozitivă, ci din contra a fost o valoare negativă și mai mare decât în luna

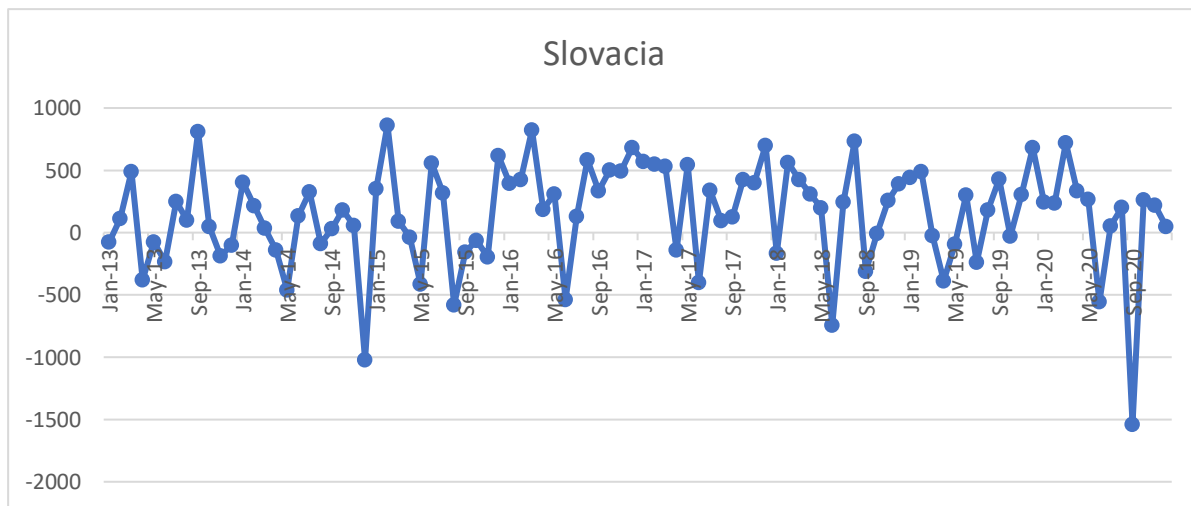
precedenta, aceasta fiind -651,65 milioane de euro înregistrat în luna iulie. Pana la sfârșitul anului 2016 valoarea investițiilor au continuat sa fie pozitive, astfel în luna decembrie s-a înregistrat cea mai mare valoare în perioada analizata, si anume 2013-2020, aceasta fiind de 3365 milioane de euro.

Valoarea investițiilor străine directe în ianuarie 2017 a fost de 904,75 de milioane de euro, în luna următoare valoarea acestor investiții a fost mai mare decât luna precedenta, aceasta fiind 1608,12 milioane de euro. Luna martie a fost una negative deoarece investitori au retras de pe piața -66,76 de milioane de euro. La fel sa întâmplat și în luna iunie 2017, aceasta valoare negativă a fost -1856,13 milioane de euro. Din aceea luna si până la sfârșitul anului 2017 valorile au fost numai pozitive, înregistrând astfel o valoare maxima de 2475,95 milioane de euro în luna octombrie.

Totalul investițiilor străine realizate în primele trei luni a le anului 2018 a fost de 2788,15 milioane de euro, iar aceasta valoare a fost una pozitiva. În luna aprilie aceasta valoare a devenit una negative, astfel s-a înregistrat suma de -1220,18 milioane de euro. De asemenea în lunile următoare pana la sfârșitul anului 2018 a menținut tendința de creștere, iar aceste valori au fost unele pozitive. Anul 2018 s-a încheiat cu o valoare a investițiilor străine directe de 556,6 milioane de euro.

Anul 2019 a început cu o valoare destul de mare a investițiilor străine directe, aceasta a fost de 2782,32 de milioane de euro. Tendința de valori pozitive s-a menținut pana în luna mai 2019, iar în luna iunie tendința a devenit una negative, deoarece valoarea înregistrată în aceasta luna a fost de -2432,18 milioane de euro, de asemenea aceasta valoare a fost si ceea mai mare valoare negativă înregistrată în perioada 2013-2020. Au urmat valori pozitive în următoare luni până în luna decembrie când valoare a fost una negativă, aceasta fiind -824,51 milioane de euro.

Realizând o comparativă cu evoluția investițiilor străine directe în România, si în cazul Poloniei tendința în anul 2020 a fost similar, acest lucru dat de faptul apariției pandemiei care a afectat într-un mod similar economiile din întreaga lume. Astfel în lunile ianuarie, februarie si martie valorile au fost unele pozitive, dar în luna aprilie atunci când pandemia a atins cote mai înalte în Europa, valoare investițiilor străine directe a avut o valoare negativă, aceasta a fost de -1372,26 milioane de euro. Apoi în cazul Poloniei piața investițiilor străine directe a revenit la valori pozitive, pana când al doilea val a pandemiei si-a făcut prezenta, iar în luna decembrie s-a înregistrat o valoare negativă de -1183,93 milioane de euro.

Grafic 3. ISD realizate în Slovacia

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Slovakia/fdi/>

La fel ca și în celelalte țări deja analizate, și în cazul Slovaciei investițiile străine directe așa cum se poate observa în graficul 3 au avut valori pozitive cât și negative, aceasta însemnând că investitori străini au și realizat aporturi pe piața investițională, iar pe de altă parte au și retras de pe piața astfel încât s-au înregistrat acele valori negative.

Începând cu anul 2013, valoarea investițiilor a fost una negativă pentru luna ianuarie, suma aceasta a fost de -74,78 de milioane de euro. De asemenea în anul 2013 valorile negative înregistrate au fost în lunile aprilie, mai, iunie, noiembrie și decembrie, valoare totală acestor investiții retrase de pe piața Slovaciei a fost de -1060,59 de milioane de euro. Pe de altă parte valorile pozitive, acestea însemnând un aport pe piața investițională, au fost în lunile februarie, martie, iulie, august, septembrie și octombrie, iar valoarea totală a fost de 1808,51 de milioane de euro.

Anul 2014 a început cu o valoare de 403,3 milioane de euro investiți pe piața, comparativ cu anul precedent a fost un aport și nu o retragere. În următoarele luni tendința a fost una descrescătoare, astfel în lunile aprilie și mai s-au înregistrat valori negative, adică investitori străini au retras de pe piața suma de -601,86 milioane de euro. Au urmat două luni de creștere în care valorile înregistrate au fost pozitive, iar acestea au fost 135,8 respectiv, 325,14 milioane de euro. În luna august valoare a fost -89,11 milioane de euro, ce a însemnat că investitori a realizat o retragere cu acea valoare de pe piața investițională. Septembrie, octombrie și noiembrie au fost luni în care valoarea investițiilor străine directe au fost pozitive. Dar în luna decembrie valoare a fost din nou una negativă, adică -1023,23 milioane de euro.

Anul 2015 începe cu o valoare pozitivă de 353,31 înregistrată în luna ianuarie, aceste valori pozitive și-au menținut tendința pozitivă până în luna aprilie, astfel în aceasta luna valoare a fost una negativă, adică -35,23 milioane de euro. Valori negative au fost înregistrate și în lunile mai, august, septembrie, octombrie și noiembrie. În decembrie valoarea investițiilor străine directe a fost de 617,92 milioane de euro.

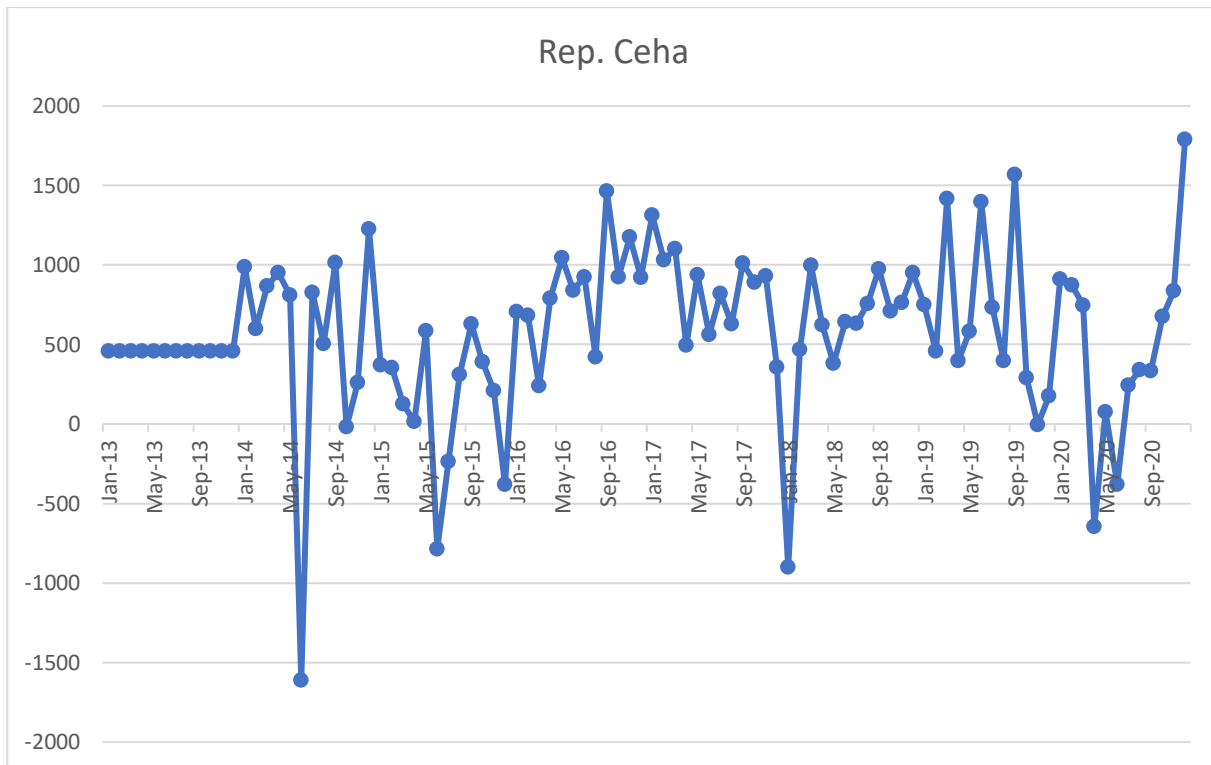
În anul 2016 în majoritatea lunilor valorile au fost pozitive, dar au unele luni în care aceste valori au fost și unele negative, deoarece investitori au retras capital de pe piața investițională. Lunile cu valori pozitive au fost ianuarie, februarie, martie, aprilie, mai, iulie, august, septembrie, octombrie, noiembrie și decembrie, iar valoarea totală a investițiilor a fost de 4862,53 milioane de euro. Pe de altă parte luna în care s-a înregistrat o valoare negativă a fost iunie, iar această valoare a fost de -536,39 milioane de euro.

Cea mai mare valoare a investițiilor străine directe în anul 2017 a fost înregistrată în luna decembrie iar suma a fost de 699,84 de milioane de euro. Iar luna în care s-a retras suma cea mai mare de pe piața investițională a fost în luna iunie cu o valoare de -398,6 milioane de euro.

Din luna ianuarie 2018 până în luna februarie valoarea investițiilor a trecut de la o valoare negativă, adică -166,7 milioane de euro, la o valoare pozitivă, adică 563,43 milioane de euro. Valori pozitive au fost înregistrate până în luna mai, iar apoi în luna iunie valoarea a fost una negativă -741,93 milioane de euro. A urmat o tendință crescătoare cu valori pozitive până în luna august, iar apoi valoarea investițiilor a scăzut până la o valoare de -308,77 milioane de euro în luna septembrie. Până la sfârșitul anului tendința a fost una crescătoare, astfel că s-a înregistrat o valoare de 392,75 milioane de euro în luna decembrie.

În 2019 s-au înregistrat valori negative în lunile martie, aprilie, mai, iulie, și octombrie, iar valoarea cea mai scăzută a fost în luna aprilie cu suma de -386,13 milioane de euro. Iar valoare totală de investiții a fost înregistrată în luna decembrie cu o valoare de 684,48 de milioane de euro.

În anul 2020 deși impactul a pandemiei s-a făcut resimțită de economia globală, în cazul Slovaciei în primele luni a anului s-au înregistrat valori a investițiilor pozitive, până în luna iunie când valoare investițiilor a fost una negativă -553,85 de milioane de euro. O altă valoare negativă a fost înregistrată în luna septembrie când deja se făcea resimțit al doilea val al pandemiei, iar această valoare a fost de -1538,47 de milioane de euro. La sfârșitul anului 2020 valoarea investițiilor străine directe a fost de 48,14 milioane de euro.

Grafic 4. ISD realizate in Republica Ceha

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Czech-Republic/fdi/>

Investițiile străine directe realizate pe teritoriul Republicii Ceha expuse în milioane de euro, sunt reprezentate în graficul 4.

În anul 2013, conform grafitul anterior piața investițiilor străine directe din Republica Cehă s-a menținut constantă în jurul sumei de 458,43 mil. de euro.

Anul 2014 față de anul 2013 vine cu o creștere de la 458,43 mil. euro în decembrie 2013 la 989,64 mil. Euro în luna ianuarie 2014 urmată de o descreștere în valoare de 389,30 mil. Euro în luna februarie 2014 față de luna ianuarie 2014. Lunile martie și aprilie 2014 au fost marcate de tendințe de creștere a investițiilor pe teritoriul Republicii Cehă de către investitorii străini în sumă de 266,68 mil. Euro în luna martie și respectiv 83,63 mil. Euro în aprilie în comparație cu lunile precedente. Perioada formată din lunile mai și iunie ale anului 2014 sunt reprezentate de o descreștere semnificativă în valoare de 2562,99 mil. euro cumulată, aceasta reprezintă descreșterea cu valoarea cea mai mare a investițiilor străine în Republica Cehă din perioada anilor 2013-2020. Luna iulie 2014 ilustrează o îmbunătățire a indicatorului privind investițiile străine prin creșterea acestora față de luna precedentă

și de asemenea reprezentând cea mai mare creștere a indicatorului din perioada analizată în valoare de 2439,35 mil. euro. August 2014 suportă o descreștere de la 827,01 mil. euro din iulie 2014 la 505,01 mil. euro. Luna septembrie este urmată de o descreștere care urmată de o creștere continuă ajungând în luna decembrie 2014 la o valoare de 1226,64 mil. euro.

Anul 2015 începe cu o valoare de 372,23 mil. euro, reprezentată de o descreștere în comparație cu sfârșitul anului 2014. Aceasta este urmată tot de descreșteri a investițiilor străine până la valoarea de 16,37 mil. euro în luna aprilie 2015. În mai 2015 are loc o creștere față de luna aprilie 2015 ajungând la o valoare de 584,95 mil. euro. Intervalul lunilor mai 2015-iunie 2015 ilustrează o scădere a investițiilor străine până la valoarea de -786,70 mil. euro. Creșterea în valoare de 1414,22 mil. euro are loc în intervalul lunilor iunie 2015 – septembrie 2015, după care din nou o descreștere până la valoarea de -381,93 mil. euro în luna decembrie 2015.

Anul 2016 este marcat de diferite tendințe de creștere și descreștere a valorii investițiilor străine pe teritoriul Republicii Cehă. Trecerea de la o valoare negativă în sumă de -381,93 mil. euro din decembrie 2015, la valoarea pozitivă în sumă de 704,86 mil. euro în prima lună din anul 2016. Din contra, următoarele două luni sunt afectate de scăderi până la valoarea în sumă de 238,94 mil. euro aferentă lunii martie 2016. În lunile următoare tendințe de creștere și descreștere au loca supra valorilor indicatorului privind investițiile străine ajungând în luna decembrie 2016 la valoarea de 922,19 mil. euro.

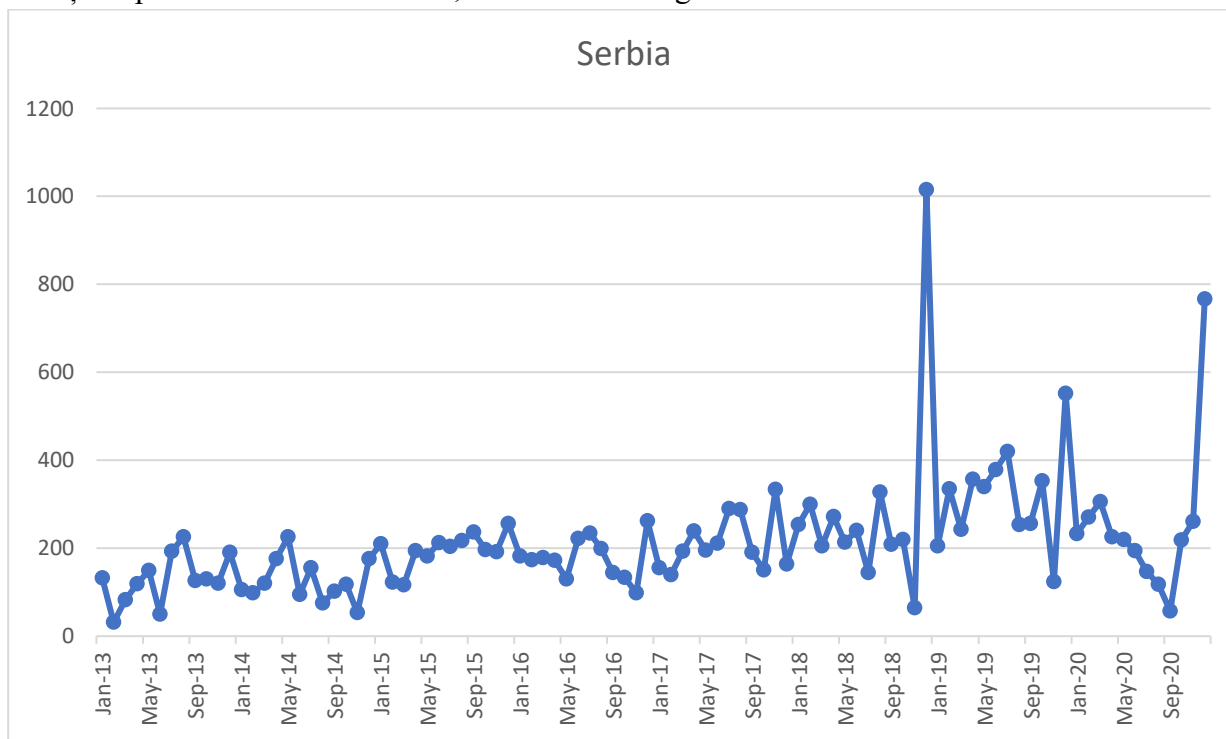
Anul 2017, asemenea anilor precedenți, este marcat de diverse creșteri și descreșteri a investițiilor străine, indicatorul fiind reprezentat în medie prin valori mai mari de 500 mil. euro. Acestea ating valori cuprinse între 358,09 mil. euro drept valoarea cea mai mică aferentă anului 2017 reprezentată de valoarea lunii decembrie 2017 și 1312,74 mil. euro drept valoarea cea mai mare fiind reprezentată prin valoarea lunii ianuarie 2017.

În continuarea descreșterii sfârșitului anului 2017, anul 2018 începe cu o descreștere până la valoarea de -900,46 mil. euro reprezentată în prima luna al anului 2018. Această valoare a investițiilor reprezintă cea mai mică valoare aferentă anului 2018 iar urmată de o creștere până la valoarea de 998,03 mil. euro în luna martie reprezentată de valoarea cea mai mare aferentă anului 2018. Intervalul reprezentat între lunile martie 2018 – mai 2018 este reprezentat printr-o descreștere a investițiilor până la valoarea de 381,34 mil. euro în luna mai 2018. Urmate în medie de creșteri care ajung să înregistreze în luna decembrie 2018 investițiile suma de 949,90 mil. euro.

Anul 2019 este reprezentat de fluctuații între valorile cuprinse între 97,01 mil. euro și 1568,97 mil. euro. Valoarea investițiilor în luna ianuarie 2019 atinge valoarea de 750,31 mil. euro iar acestea cresc până la valoarea de 456,80 mil. euro în luna februarie 2019. Aceasta este urmată de o creștere până la valoarea de 1416,97 mil. euro în luna martie 2019. Din contră luna aprilie 2019 este marcată de o descreștere față de luna anterioare, iar apoi din nou creștere până la luna iunie 2019 până la valoarea de 1397,34 mil. euro. Până în luna august 2019 au loc descreșteri în valoare de 1000,23 mil. euro urmate de creștere până la valoarea de 1568,97 mil. euro aferentă lunii septembrie 2019. Perioada următoare este marcată de creșteri până la valoarea de -6,05 mil. euro aferentă lunii noiembrie 2019.

Anul 2020 este marcat de creșteri și descreșteri și descreșteri mai accentuate în comparație cu anii precedenți. Intervalul valorilor investițiilor este limitat de sumele cuprinse între -646,37 mil. euro și 1789,92 mil. euro, aceasta reprezentând suma cea mai mare aferentă perioadei anilor 2013-2020. Anul 2020 începe cu descreșteri a valorilor investițiilor străine de la suma de 909,96 mil. euro din ianuarie 2020 până la suma de -646,37 mil. euro din aprilie 2020. Această valoare sub valorile pozitive

ale indicatorului este urmată de o creștere până la valoarea de 74,57 mil. euro în luna mai 2020 după care din nou o descreștere care înregistrează o valoare de -381,56 mil. euro în luna iunie 2020. Lunile următoarele aferente ultimei jumătăți aferente anului 2020 sunt reprezentate de tendința preponderentă de creștere până la valoarea de 1789,92 mil. euro înregistrată în luna decembrie 2020.

Grafic 5. ISD realizate in Serbia.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Serbia/fdi/>

Investițiile străine directe realizate pe teritoriul Serbiei sunt expuse în milioane de euro reprezentate în graficul 6. Valoarea investițiilor străine directe realizate pe teritoriul Serbiei fluctuează între valorile 31,28 mil. euro și 1015,46 mil. euro. Intervalul cuprins între anii 2013 și 2018 fluctuează valori ale investițiilor care înregistrează sume pozitive sub valoarea de 350 mil. euro. Acesta este urmat de o creștere semnificativă de 950,79 mil. euro din noiembrie 2018 până în decembrie 2018. Perioada care urmează este afectată de creșteri și descreșteri a cărei valori se încadrează în intervalul 57,52 mil. euro - 766,03 mil. euro.

Anul 2013 înregistrează cu valoarea 131,71 mil. euro în luna ianuarie urmată de o descreștere până la valoarea de 31,28 mil. euro în luna februarie 2013. Lunile următoare sunt marcate de creșteri care ajung să înregistreze o valoare a investițiilor directe realizate în luna mai 2013 de 149,66 mil. euro. În luna iunie valoarea acestora scade cu 100,18 mil. euro față de luna anterioară urmând ca următoarele luni până în august 2013 suma investițiilor să înregistreze o valoare de 225,34 mil. euro. Sfârșitul anului 2013 este urmat de creșteri și descreșteri care determină înregistrarea în luna decembrie 2013 investiții în valoare de 189,92 mil. euro.

Anul 2014 prezintă creșteri și descreșteri a valorii investițiilor. Principalele creșteri sunt evidențiate între lunile februarie 2014 până în mai 2014, iunie 2014 față de iulie 2014, august 2014 până în octombrie 2014 și noiembrie 2014 față de luna decembrie 2014. Anul 2014 începe prin

înregistrarea în luna ianuarie 106 mil. euro drept valoarea investițiilor directe străine realizate și termină cu o valoare a acestora de 176,06 mil. euro în luna decembrie 2014.

Anul 2015 începe prin înregistrarea în luna ianuarie a 210,13 mil. euro drept valoarea investițiilor directe străine realizate și termină cu o valoare a acestora de 255,79 mil. euro în luna decembrie 2015.

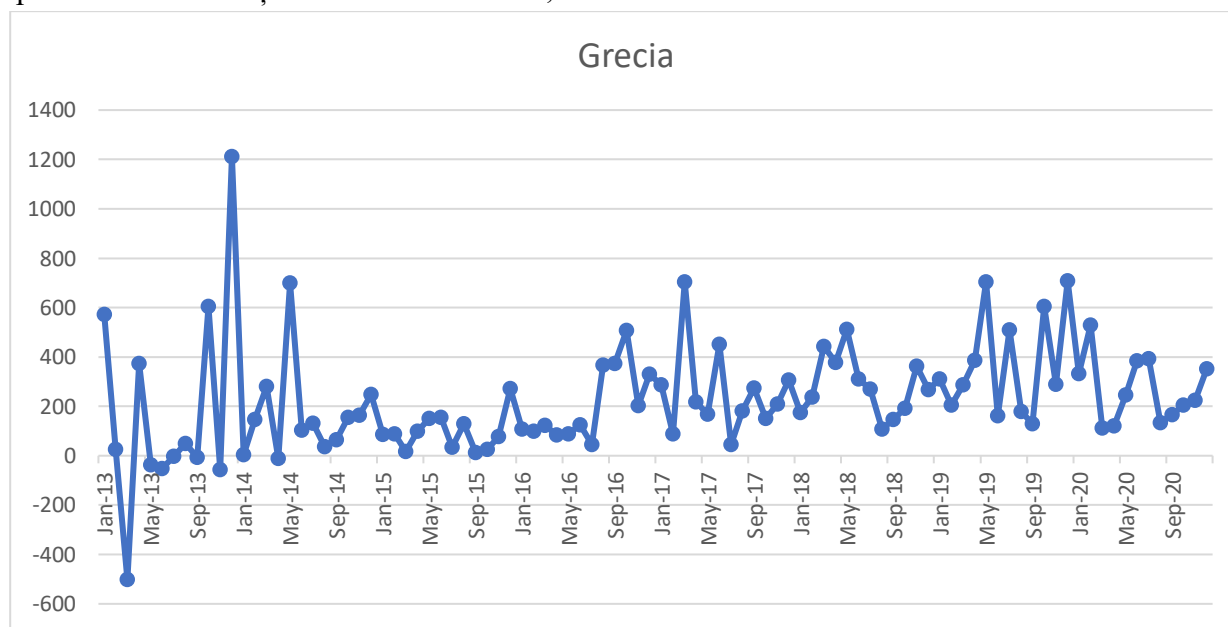
Anul 2016 asemenea anilor precedenți, este afectat de diferite fluctuații de creștere și descreștere. Suma cea mai mare înregistrată în acest an este 261,56 mil. euro în luna dec 2016, iar cea mai mică valoare este 98,08 mil. euro în luna noiembrie 2016.

Anul 2017 este reprezentat de diferite modificări a căror valoare mai mica este 139,58 mil. euro aferentă lunii februarie 2017, iar cea mai mare este 333,74 mil. euro aferentă lunii noiembrie 2017.

Anul 2018 reflectă în luna decembrie 2018 valoarea 1015,46 mil. euro reprezentând cea mai mare valoare a investițiilor pe toată perioada analizată. Acest an prezintă creșteri a indicatorului în luna februarie față de ianuarie, martie față de aprilie, iunie față de mai, august față de iulie, octombrie față de septembrie și noiembrie față de decembrie. Anul 2018 per total prezintă o tendință mai majoră de creștere în comparație cu descreșterile realizate.

Anul 2019 înregistrează investiții cele mai mari în luna decembrie 2019 în valoare de 552,44 mil. euro, iar cele mai scăzute în noiembrie 2019 în valoare de 124,25 mil.euro. Acest an este reprezentat printr-o tendință predominantă de creștere a valorii investițiilor străine.

În ceea ce privește anul 2020 valoarea cea mai mare este înregistrată în luna decembrie 2020 cu o valoare de 766,03 mil. euro, iar cea mai mică în luna septembrie 2020 cu o valoare de 57,52 mil. euro. Din ianuarie 2020 până în luna martie 2020 tendința a fost de creștere a investițiilor cu 73,09 mil. euro. Aceasta este urmată de o descreștere din luna martie până în luna septembrie de la 305,48 mil. euro la 57,52 mil. euro. Iar în ultimele luni ale anului 2020 s-a înregistrat o tendință de creștere de la 57,52 mil. euro în luna septembrie 2020 la 766,03 mil. euro în luna decembrie 2020, aceasta este reprezentată de o creștere în valoare de 708,51 milioane euro.

Grafic 6. ISD realizate in Grecia.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Greece/fdi/>

În graficul 6 este reprezentat evoluția investițiilor străine directe realizate în Grecia, unitatea de măsură este milioane de euro, iar graficul este pe perioada 2013-2020.

Valoarea investițiilor care s-au realizat în luna ianuarie a fost de 572,14 milioane de euro, după luna ianuarie tendința a fost una descrescătoare, astfel în luna martie valoarea înregistrată a fost una negativă -502,41 milioane de euro. A urmat o creștere semnificativă, astfel în luna aprilie investitori străini au realizat un aport pe piața investițională de 373,06 milioane de euro. Cea mai mare valoare înregistrată în anul 2013 a fost în luna decembrie cu o valoare de 1212,51 de milioane de euro, aceasta valoare fiind și cea mai mare realizată pe perioada analizată, adică 2013-2020.

În anul 2014 valoare investițiilor străine directe a fost de 4,3 milioane de euro, a urmat o serie de valori pozitive până în luna aprilie unde valoare a trecut la una negativă fiind -11,43 de milioane de euro, aceasta fiind și ultima lună în care s-a înregistrat o valoare negativă pe toată perioada analizată. Valoare cea mai mare înregistrată în anul 2014 a fost în luna mai, iar această valoare fiind 700,45 de milioane de euro.

În anul 2015 cea mai mare valoare a investițiilor străine realizate pe teritoriul Greciei a fost în luna decembrie, iar această sumă a fost de 270,78 de milioane de euro. De asemenea cea mai mică valoare a investițiilor înregistrată în acest an a fost în luna septembrie cu o valoare de 12,87 de milioane de euro.

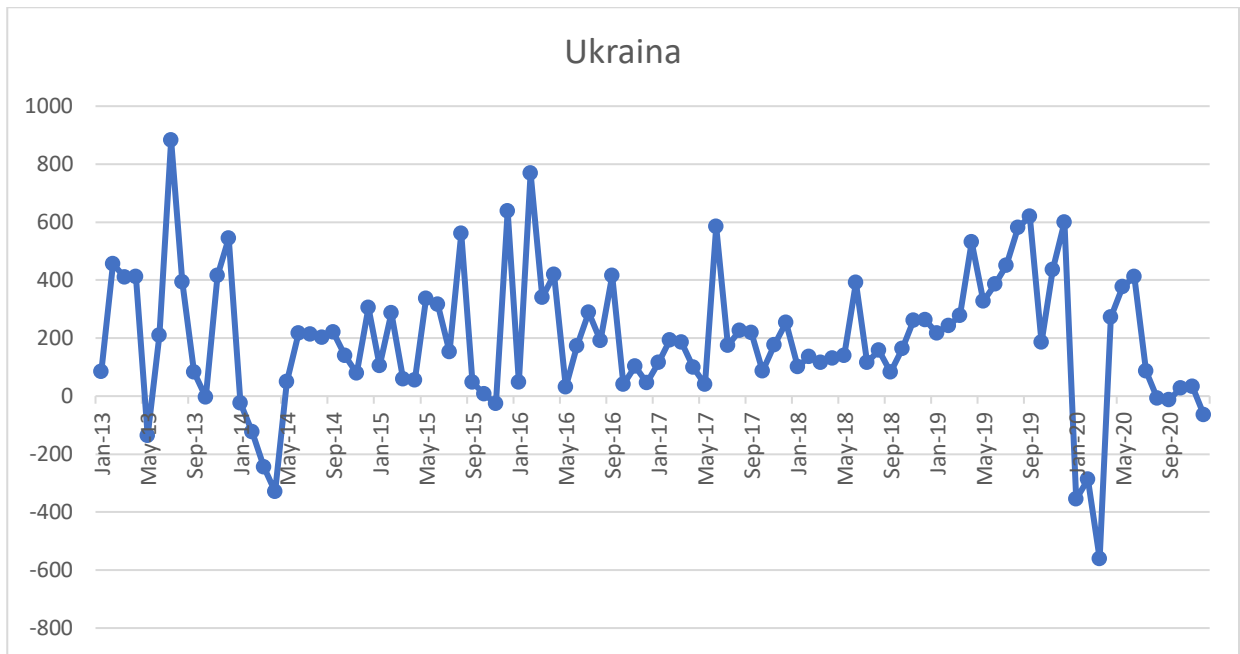
Anul 2016 a avut valori aproape constante în primele luni, valoarea totală a investițiilor în perioada ianuarie-iulie a fost 632,28 de milioane de euro. A urmat o creștere mai semnificativă înregistrând astfel o valoare de 507,79 milioane de euro în luna octombrie. Anul 2016 s-a încheiat cu o valoare a investițiilor străine directe de 330,12 milioane de euro.

Valoare cea mai mare înregistrată în anul 2017 a fost în luna martie, aceasta fiind 703,28 milioane de euro, iar cea mai mică valoare a fost în luna iulie cu o valoare a investițiilor străine directe realizate pe piața investițională din Grecia de 45,09 milioane de euro.

174,34 milioane de euro a fost valoarea investițiilor străine realizate de către investitori nerezidenți pe teritoriul Greciei în luna ianuarie 2018. Tendința a fost una crescătoare până în luna mai, înregistrând în această luna o valoare de 510,96 de milioane de euro, aceasta fiind și cea mai mare valoare înregistrată în anul 2018. Iar cea mai mică valoare a fost în luna august cu suma de 106,61 milioane de euro.

În 2019 valoarea cea mai mare a fost înregistrată în luna decembrie cu suma de 707,79 milioane de euro, iar valoarea cea mai mică investită în acest an a fost în luna septembrie cu suma de 129,56 milioane de euro.

În anul 2020 valorile au fost numai pozitive, deși pandemia a afectat economia mondială, la nivelul Greciei investițiile străine au avut scăderi dar nu așa de mari încât să fie o valoare negativă. De asemenea valoarea cea mai mare înregistrată în acest an a fost în luna februarie cu o valoare de 528,29 milioane de euro, iar valoarea cea mai mică a fost înregistrată în luna martie cu o valoare de 111,1 milioane de lei.

Grafic 7. ISD realizate in Ucraina.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/fdi/>

În graficul 7 este reprezentată evoluția investițiilor străine directe pe perioada 2013-2020, iar aceste valori sunt măsurate în milioane de euro.

În anul 2013 valorile au fost pozitive în lunile ianuarie, februarie, martie și aprilie, acestea însumând 1364,04 milioane de euro. În luna mai valoarea a fost una negativă deoarece investitorii au retras suma de -136,4 milioane de euro de pe piața investițională. O altă valoare negativă a fost înregistrată în luna octombrie cu suma de -4,15 milioane de euro. De asemenea, cea mai mare valoare pozitivă a fost înregistrată în luna iulie cu o valoare de 882,46 de milioane de euro.

Anul 2014 a început cu o retragere de capital de pe piața investițională din Ucraina, aceasta fiind -23,29 de milioane de euro. Această tendință descrescătoare s-a menținut până în luna aprilie ajungând la o valoare a investițiilor retrase de -330,19 milioane de euro în această lună. În lunile următoare tendința a fost una crescătoare, astfel la sfârșitul anului 2014 valoarea investițiilor a fost de 304,41 de milioane de euro în luna decembrie.

Valoarea cea mai mare înregistrată în anul 2015 a fost în luna decembrie cu suma de 637,1 milioane de euro. Pe de altă parte valoarea cea mai mică, aceasta fiind și una negativă a fost înregistrată în luna noiembrie cu o valoare de -25,78 milioane de euro.

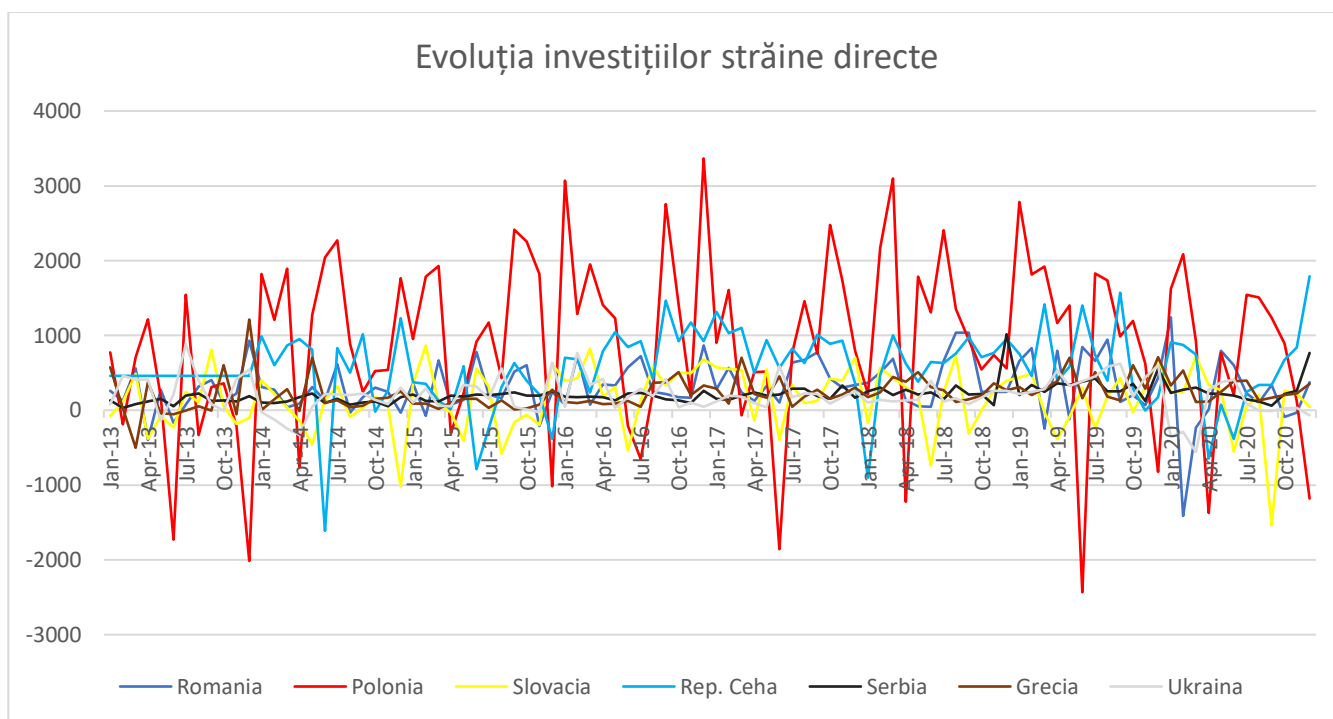
În anul 2016, 767,68 a fost valoarea cea mai mare realizată de către investitori străini pe teritoriul Ucrainei, aceasta a fost realizată în luna februarie. În următoarea perioadă tendința a fost descrescătoare, astfel în luna mai valoarea acestora a fost de 31,61 milioane de euro, aceasta fiind și cea mai mică valoare înregistrată în acest an. Sfârșitul acestui an a fost tot unul pozitiv, astfel valoarea înregistrată în luna decembrie a fost de 45,74 de milioane de euro.

Investitorii străini în anul 2017 au realizat doar aporturi pe piața investițională din Ucraina, astfel valoarea cea mai mare a fost înregistrată în luna iunie cu o valoare de 584,7 milioane de euro, iar valoarea cea mai mică investită în acest an a fost înregistrată în luna mai cu o valoare de 39,92 de milioane de euro.

Valorile investițiilor străine directe în anul 2018 au fost destul de constante pe parcursul a celor 12 luni, o abatere mai semnificativă a fost dată în luna iunie, astfel valoarea în această lună a fost de 391,74 milioane de euro.

În anul 2019 tendința a fost una crescătoare de la începutul anului, astfel în luna septembrie s-a înregistrat cea mai mare valoare, aceasta fiind de 619,64 milioane de euro. O mică scădere s-a produs în luna octombrie, iar valoarea înregistrată în această lună a fost de 184,64 milioane de euro.

Apariția covid-19 a afectat și investițiile străine directe din Ucraina, efectul acestui fapt se poate observa și în grafic deoarece în lunile ianuarie, februarie și martie investitori străini au retras suma de 1203,51 de milioane de euro. Valoarea investițiilor realizate pe teritoriul Ucrainei s-a mai stabilizat puțin în următoarele luni, astfel a înregistrat un maxim de 411,7 milioane de euro în luna iunie. Dar anul s-a încheiat cu o valoare negativă ca urmare apariției a cel de al doilea val al pandemiei.

Grafic 8. ISD realizate în România, Polonia, Slovacia, Republica Ceha, Serbia, Grecia și Ucraina.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/rankings/fdi/>

Graficul 7 reprezintă evoluția investițiilor străine directe în 7 țări din Europa centrală și de est, acestea fiind România, Polonia, Slovacia, Republica Ceha, Serbia și Ucraina. De asemenea se poate observa în grafic faptul că valoarea cea mai mare de investiții străine a fost în Polonia în decembrie anului 2016, iar valoarea acestora a fost de 3365 milioane de euro. Tot pe teritoriul Polonez s-a înregistrat și cea mai mare valoare de retragere a capitalului investit străin, acesta fiind în luna iunie 2019 cu suma de 2432,18 milioane de euro.

Investițiile în condiții de crize economice și pandemii²⁸

²⁸ Hada Teodor, Iuga Iulia, Deaconu Luminița, Vicol Diana, Căruț Mihai, Investiții. Evaluarea Investițiilor. Teorie. Studii de caz. Monografie contabilă. Editura Pro Universitaria, București, 2020; ISBN: 978-606-26-1220-7; pag. 40-47.

Natura mediului de afaceri al companiilor este foarte importantă de luat în considerare atunci când analizăm modul de finanțare a investițiilor.

Se vor lua în considerare următoarele două tipuri de mediu de afaceri:

Mediu de afaceri stabil. Companiile într-un mediu de afaceri stabil se confruntă, în general, cu o cerere stabilă pentru produsele lor. Produsele sunt mature și la fel și tehnologia care le produce. Din cauza mediului de afaceri foarte stabil, profitul și fluxul de numerar din aceste activități sunt, de obicei, foarte stabile. Companiile din medii de afaceri stabile includ producători de ex. mașini de tuns iarba, companii de utilități (apă, încălzire, electricitate)²⁹ etc.

Mediu de afaceri dinamic. Companiile într-un mediu de afaceri dinamic se confruntă, în general, cu o cerere mai volatilă pentru produsele lor. Produsele sunt noi și sunt în continuă dezvoltare și modificare, datorită concurenței acerbe pe piață. Ratele de creștere în aceste medii de afaceri sunt de obicei mari. Tehnologia folosită pentru realizarea produselor se află în continuă dezvoltare. Din cauza mediului de afaceri dinamic, profitul și fluxul de numerar din aceste activități sunt de obicei mai volatile. În astfel de medii, trebuie luat în considerare un grad relativ ridicat de finanțare a capitalurilor proprii. Dar, investițiile pe termen lung în medii de afaceri dinamice au o probabilitate mai mare de a produce pierderi în timpul vieții investiției. Refinanțarea finanțării datoriei în timpul unei perioade de pierderi pentru o investiție angajată poate fi extrem de grea. Criza financiară (2007–2008) a arătat că sursele de finanțare pot fi restrictive, chiar și atunci când refuzul refinanțării înseamnă implicit falimentul unei companii. Unele instituții financiare resping refinanțarea atunci când compania înregistrează pierderi care nu mai pot fi recuperate. De asemenea, noul capital poate fi greu de găsit atunci când o investiție înregistrează pierderi. Prin urmare, este esențial pentru companiile dintr-o afacere dinamică să-și finanțeze investițiile pe angajamente de finanțare pe termen lung, cum ar fi capitalurile proprii. Companiile din medii de afaceri dinamice includ producători de ex. telefoane inteligente și software.

Jargonul financiar conține numeroase expresii colorate pentru a denota un preț al activelor determinat de piață, în contradicție cu orice explicație economică rezonabilă. Cuvinte precum „manie”, „bule”, „panică”, „prăbușire” și „criză” evocă imediat imagini cu o activitate speculativă frenetică și probabil irațională. Mulți dintre acești termeni au apărut din episoade istorice speculative specifice, care au fost suficient de frecvente și importante, încât susțin o puternică credință actuală în rândul economiștilor că piețele cheie de capital uneori generează rezultate iraționale și ineficiente de stabilire a prețurilor și de alocare (Garber, 1990).

Se spune că o bulă (sau o bulă speculativă) există atunci când prețurile mari par a fi generate mai mult de entuziasmul comercianților decât de fundamentele economice. O bulă trebuie definită expost, adică la un moment dat explozia bulei și prețurile se reglează în jos, uneori foarte rapid. Interesant este faptul că prejudecățile posterioare încep adesea să intre. Mulți investitori pot fi auziți spunând că

²⁹ Lars Wøldike Petersen, Introduction to investment and finance, 1st edition, 2017, p. 95, ISBN 978-87-403-1646-9

au știut-o tot timpul, dar dacă da, de ce au participat și, în unele cazuri, au pierdut sume mari de bani? (Ackert & Deaves, 2010). Vom analiza unele dintre cele mai interesante bule din istoria financiară și, atunci când este posibil, vom include câteva comentarii de finanțare comportamentală la evenimente.

1. Tulipmania

Tulipmania, o creștere a cererii de bulbi de lalele din Olanda în 1637. Episodul a servit de mult timp ca epitom al bulei financiare. În cartea sa, Shiller (2005) o numește „cea mai faimoasă bulă dintre toate. Nici o bulă de activ nu este prea mică sau prea mare sau explozia lui va fi comparată cu nebunia olandeză a lalelelor”.

Prin anii 1620 și 1630, cultivatorii profesioniști de flori au creat o piață pentru soiurile rare, în care bulbii de lalele erau vânduți la prețuri ridicate. Până în 1636, creșterea rapidă a prețurilor a atras speculanți, iar prețurile multor soiuri au crescut în sus din noiembrie 1636 până în ianuarie 1637. În februarie 1637, prețurile s-au prăbușit brusc, iar bulbii nu au putut fi vânduți nici la 10% din valoarea lor maximă. Având în vedere absența recunoscută a șocurilor economice de bază în acest interval de timp scurt, modelul de bule inconfundabil pare să vorbească de la sine. Povestea concluzionează afirmând că prăbușirea a dus la o criză economică în Olanda timp de ani de zile (Thompson, 2006).

2. Bula Mării de Sud

Bula Mării de Sud în 1720 a fost o mare bulă economică condusă de speculațiile stocurilor din cadrul companiei South Sea Company. În timpul războiului de succesiune spaniolă, o mare parte din datoria guvernului britanic a fost emisă, iar guvernul a dorit să reducă rata dobânzii datoriei pentru a-i scuti presiunea financiară. În același timp, acțiunile companiei South Sea Company au fost foarte populare, deoarece i s-a acordat monopol pentru comerțul în coloniile spaniole din America de Sud. Compania a dorit să-și acopere riscul cumpărându-și datoriile cu acțiunile sale extrem de evaluate și să aducă venituri stabile pentru guvern. Publicul a început să cumpere acțiunile companiei South Sea Company. Prețul acțiunii a crescut: de la 128 GBP în ianuarie 1720 la 1.000 lire sterline la începutul lunii august, urmată de o scădere dramatică până la aproximativ 100 lire sterline în câteva luni. Sute de oameni au pierdut o sumă imensă de bani, inclusiv Sir Issac Newton. Când a fost întrebat despre continuarea creșterii acțiunilor companiei South Sea Company, el a răspuns: „Pot calcula mișcarea stelelor, dar nu și nebunia oamenilor” (Taylor, 2004).

3. Prăbușirea bursei din 1929

Creșterea accentuată și prăbușirea ulterioară a prețurilor acțiunilor la sfârșitul anilor 1920 este poate cel mai izbitor episod din istoria piețelor financiare americane (De Long & Shleifer, 1990). Cunoscut drept „Marea Depresiune”, acest episod a fost precedat de boom-urile bursiere care s-au prăbușit în SUA și U.K. la sfârșitul anilor 1920. „Marea Depresiune” a fost transmisă în întreaga lume prin legăturile de schimb fix ale standardului de schimb de aur și numeroase măsuri protecționiste. Multe țări din întreaga lume au fost lovite în cele din urmă de criza datoriilor și a valutei (Yan, 2011). Înainte de prăbușire, sute de mii de americani au investit foarte mult pe piața de valori, cu convingerea că dezvoltarea acesteia va duce la o economie „nouă”, iar un număr semnificativ dintre ei împrumuta bani pentru a cumpăra mai multe acțiuni. Creșterea prețurilor acțiunilor a încurajat mai multe persoane să investească, ceea ce a creat o buclă de feedback pozitiv. O bulă masivă a fost generată de astfel de speculații. Bula a început să se dezumfle, iar 24 octombrie 1929, care a devenit cunoscută sub numele de „Joia Neagră”, a marcat începutul „Marelui Crash”. Această prăbușire este una dintre cele mai devastatoare prăbușiri ale pieței bursiere din istoria Statelor Unite. A declanșat Marea Depresiune de

12 ani, care a afectat toate țările industrializate occidentale și care nu s-a încheiat în Statele Unite până la debutul mobilizării americane pentru al doilea război mondial la sfârșitul anului 1941 (Yan, 2011).

4. *Boom-ul locuințelor din SUA*

Puține piețe au avut o astfel de creștere puternică, urmată imediat de o scădere la fel de abruptă, așa cum a avut piața locuințelor din SUA în primii ani ai secolului XXI. Prețurile locuințelor din SUA au crescut din 1997 până în 2006 cu aproximativ 85%, favorizând cel mai mare boom național al locuințelor din istoria națiunii. Numai din 2000 până în 2005, prețul mediu de vânzare al caselor unifamiliale americane a crescut cu o treime. În unele locuri, creșterea a fost și mai accentuată. În aceiași ani, prețul mediu al locuinței în New York a crescut cu 79%, în Los Angeles 110% și în San Diego cu 127%³⁰. Costul deținerii caselor în raport cu închirierea acestora a crescut dramatic din 2003 până în 2006, ceea ce sugerează existența unei bule, unde prețurile locuinței au depășit cu mult valorile lor intrinseci. Ulterior, prețurile pentru locuințe au scăzut cu peste 30 la sută (Shiller, 2007). În urma crizei financiare globale, cercetătorii au căutat să înțeleagă comportamentul prețurilor locuințelor. Înainte de 2007, țările cu cele mai mari creșteri ale datoriei gospodăriilor în raport cu veniturile acestora au experimentat cele mai rapide creșteri ale prețurilor locuințelor (Glick & Lansing 2010). Multe studii au atribuit criza financiară din 2007-2009 unei bule alimentate de creditul de pe piața locuințelor. În schimb, pentru a explica boom-ul, alții au folosit teorii în care prețurile locuințelor au fost determinate în principal de elemente fundamentale, cum ar fi ratele dobânzilor scăzute, oferta restricționată, demografia sau scăderea percepțiilor asupra riscului. Un document recent (Favilukis și colab., 2012) susține că respectiva creștere a prețurilor locuințelor din SUA în raport cu chiriile s-a datorat în mare măsură liberalizării pieței financiare, care a redus percepția cumpărătorilor asupra riscului de locuință. Autorii dezvoltă un model teoretic, în care standardele mai ușoare de creditare și costurile mai mici ale tranzacțiilor ipotecare contribuie la o creștere substanțială a prețurilor locuințelor în raport cu chiriile. Un număr mare de autori au susținut factori psihologici, mai degrabă decât fundamentele care joacă rolul cheie în dinamica prețurilor locuințelor.

5. *Criza financiară din 2008*

Criza financiară din 2008, care a început cu un epicentru inițial bine definit, axat pe titluri garantate de credite ipotecare (mortgage backed securities), a căzut într-o recesiune economică globală, a cărei severitate crescândă și durată incertă au dus și a condus la pierderi masive și pagube pentru miliarde de oameni. Intervenții grele ale băncilor centrale și programe de cheltuieli guvernamentale au fost lansate la nivel mondial, în special în Statele Unite și Europa. O concluzie generală cu privire la cauza fundamentală a declanșării crizei financiare și economice este acumularea mai multor bule și interacțiunea și întărirea reciprocă, ce duc la iluzia unei „mașini perpetue de bani” care să permită instituțiilor financiare să extragă averea dintr-un proces artificial nesustenabil (Sornette & Woodard, 2008).

³⁰ Peter Dybdahl Hede, *Financial Decision-making & Investor Behaviour*, 2012, p. 75, ISBN 978-87-403-0285-1

După un vârf timid 2006, piața imobiliară în multe state a ajuns pe un platou și a început să scadă. O serie de studii au arătat într-adevăr o legătură puternică între deprecierea prețurilor la locuințe și nerambursarea creditelor ipotecare rezidențiale (Demyanyk, 2009).

6. Criza pandemică din 2020

Pandemia din perioada 2019 - 2020 a determinat angajarea țărilor în luptă pe trei planuri esențiale: în primul rând, în planul sistemului sanitar, căruia îi sunt alocate fonduri masive pentru a lupta împotriva răspândirii virusului și pentru a trata bolnavii. În prezent, toate țările pun accentul pe măsuri de natură epidemiologică, cu scopul încetinerii propagării virusului. În al doilea rând, în plan economic. Țările se vor confrunta cu probleme grave de ordin economic, cu mare impact social. Vor crește deficitele bugetare pentru că vor trebui injectate sume importante pentru a evita un colaps economic. În majoritatea țărilor occidentale economia se bazează primordial pe consumul intern. Izolarea oamenilor prin „distanțare socială”, va avea un impact catastrofal asupra economiilor acelor țări, dacă se prelungește destul de mult timp această situație de izolare. Țările fac eforturi pentru a-și proteja cetățenii aflați în carantină sau izolare la domiciliu prin creșterea capacității de menținere a lanțurilor de aprovizionare esențiale, cum sunt cele din domeniile produselor alimentare, energiei și medicamentelor. Impactul economic negativ generat de pandemie, deja existent, este impresionant. Ce e sigur este că la fel ca în 2008, se va intra într-o recesiune economică. Mai puțin clară este amploarea acesteia. Au avut loc căderi masive pe burse, unele chiar dramatice, așa cum a fost cazul cu cotațiile liniilor aeriene americane. Unele țări au luat măsuri de protecție pentru prevenirea căderilor pe burse. De exemplu, Franța, Germania, Italia au luat măsuri de oprire la tranzacționare a tranzacțiilor în lipsă. Scăderile pe burse s-au datorat crizei COVID. Turismul, care are o pondere importantă în PIB (în Franța, Spania, Portugalia, Italia, Grecia), este sever afectat. Companiile s-au închis temporar, angajații au fost introduși în sistemul de „șomaj tehnic”, iar producția este zero în unele sectoare. Criza va fi provocată nu doar de o cădere a cererii, ci și de una a ofertei din cauza scăderii producției, urmările fiind o penurie generalizată de produse și o creștere rapidă a prețurilor. Volumul exporturilor a scăzut deoarece piețele de export s-au prăbușit, țările stabilindu-și alte priorități în această perioadă. Va fi afectată masiv și România, ai cărei parteneri principali la exporturi sunt Italia și Germania. Dacă Italia va intra într-o recesiune severă, vor fi afectate exporturile României. Dar asta este doar una dintre dimensiunile provocării. Va fi o cădere economică severă provocată de panică și de renunțarea la investiții mai substanțiale de către companii, cel puțin pe termen scurt și mediu, datorită nesigurății. În al treilea rând, în planul felului în care se va munci în viitor („*tele-munca*” sau munca de acasă). Unele companii (bănci, societăți de asigurări etc.), forțate de această împrejurare, au lăsat angajații să muncească de acasă, acolo unde profilul muncii permite acest lucru. Astfel, se configurează trei mari tendințe în domeniul gestiunii afacerilor:

1. felul în care se va munci în viitor („*tele-munca*” sau munca de acasă). Prin această muncă la domiciliu impactul economic va fi unul important, în ambele sensuri: în sens pozitiv (mai puțină aglomerație în trafic, mai puțină poluare); în sens negativ (scăderea vânzărilor restaurantelor în care corporatiștii mănâncă la prânz, scăderea încasărilor pentru chirii deoarece nu mai este nevoie de spațiu pentru angajați, aceștia lucrând de acasă - va fi afectată mai ales zona imobiliară nerezidențială);

2. evoluția lanțurilor de producție: se va renunța la produsele „made in China”. O parte dintre aceste produse se vor realiza chiar de către țările care au nevoie, prin stimularea companiilor pentru producție;
3. creșterea gradului de robotizare pentru a compensa o parte din costul suplimentar cu forța de muncă.

6.1. România - Măsuri legislative

Guvernul României a adoptat măsuri de natură economică în vederea susținerii economiei naționale, ca urmare a efectelor negative produse de răspândirea virusului COVID-19. Pentru asigurarea lichidității IMM-urilor pe perioada în care se manifestă efectele COVID-19, Guvernul României a adoptat Ordonanța de urgență nr. 42 din 2 aprilie 2020 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 110/2017 privind Programul de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii - IMM INVEST ROMÂNIA, precum și pentru aprobarea Schemei de ajutor de stat pentru susținerea activității IMM-urilor în contextul crizei economice generate de pandemia COVID-19. Programul de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii – IMM INVEST ROMÂNIA este un program multianual de încurajare și de stimulare a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, care constă în acordarea de garanții de stat pentru anumite categorii de credite.

Deoarece IMM-urile sunt în imposibilitatea de a accesa finanțare de la bănci în condiții preferențiale, care să le asigure continuarea activității și plata personalului angajat pe perioada pandemiei până la 31 decembrie 2020, a fost adoptată în acest sens OUG nr. 42/2020. Această ordonanță stipulează acordarea de garanții de stat în favoarea fiecărui beneficiar participant în program pentru:

1. unul sau mai multe credite pentru realizarea de investiții și/sau unul sau mai multe credite/linii de credit pentru capital de lucru, garantate de către stat, prin Ministerul Finanțelor Publice, în procent de maximum 80% din valoarea finanțării, exclusiv dobânzile, comisioanele și spezele bancare aferente creditului garantat. Valoarea maximă cumulată a finanțărilor garantate de stat care pot fi acordate unui beneficiar în cadrul acestei facilități este de 10.000.000 lei. Valoarea maximă a creditelor/liniilor de credit pentru finanțarea capitalului de lucru este de 5.000.000 lei, iar pentru creditele de investiții este de 10.000.000 lei;
2. unul sau mai multe credite/linii de credit pentru finanțarea capitalului de lucru, exclusiv dobânzile, comisioanele și spezele bancare aferente creditului garantat de stat în procent de maximum 90% acordat unei microîntreprinderi sau întreprindere mică, în valoare maximă de 500.000 lei pentru microîntreprinderi, respectiv maximum 1.000.000 lei pentru întreprinderile mici.

Procentul de subvenționare a dobânzii de 100% rămâne nemodificat, dar se modifica perioada de subvenționare, de la momentul acordării creditelor/liniilor de credit contractate după intrarea în vigoare a OUG nr. 42 și până la 31 decembrie 2020. Durata maximă a finanțărilor este de 72 de luni în cazul creditelor pentru investiții și de 36 de luni în cazul creditelor/liniilor de credit pentru capital de lucru.

Ordonanța de urgență nr. 42 din 2 aprilie 2020 a aprobat SCHEMA DE AJUTOR DE STAT din 2 aprilie 2020 pentru susținerea activității IMM-urilor în contextul crizei economice generate de pandemia COVID-19. Obiectivul acestei scheme de ajutor îl reprezintă susținerea IMM-urilor în contextul crizei economice generate de pandemia COVID-19. Tipuri de ajutoare acordate:

- ajutor de stat sub formă de garanții pentru împrumuturi;

- ajutor de stat sub formă de grant.

IMM-urile care au contractat credite/linii de credit garantate conform OUG nr. 110/2017 beneficiază de un grant în limita cumulului rezultat din valoarea comisionului de risc, a comisionului de administrare, aferente garanției acordate, și a dobânzilor aferente creditelor/liniilor de credite, dar nu mai mult de echivalentul în lei a 800.000 euro per întreprindere. Schema de ajutor conține prevederi speciale pentru sectorul agriculturii, prelucrării și comercializării produselor agricole, pisciculturii și acvaculturii.

Perioada de valabilitate a schemei de ajutor se încheie la data de 31.12.2020, iar perioada în care se poate efectua plata grantului este de până la 31.03.2021, cu posibilitatea prelungirii. Toate aceste măsuri au în vedere repornirea motoarelor economiei după încetarea pandemiei.

6.2. România - piața de capital

Criza economică are influențe negative și pe piața de capital. Indicele BET, al Bursei de Valori București (BVB), a încheiat primul trimestru al anului 2020 cu o scădere de 23,6%, în ton cu deprecierea din principalele burse europene, după ce pandemia de Covid-19 a condus la sistarea activității în mai multe sectoare economice.³¹

7. Concluzii

În cadrul acestui articol a fost abordată o temă importantă la nivelul economiei naționale a unei țări, deoarece investițiile străine directe au un rol important în cadrul întreprinderilor în care aceștia decid să realizeze o investiție într-o companie, investitorul aduce un aport de capital, acest fapt contribuie atât la dezvoltarea tehnologiei cât și la rentabilitatea entității respective.

De asemenea în cadrul articolului au fost selectate 7 țări pe criteriile geografice din Europa centrală și de est, aceste țări au fost România, Polonia, Slovacia, Republica Cehă, Serbia, Grecia și Ucraina.

Aceste investiții la rândul lor au și o serie de avantaje pentru țara gazdă, adică pentru țara la care investitori străini investesc în entitățile rezidente, aceste avantaje putem spune că sunt pe de o parte contribuția la PIB, un alt avantaj este crearea de locuri de muncă și concurența mai mare.

În urma analizei realizate asupra graficelor care reprezintă evoluția investițiilor străine directe realizate pe teritoriul fiecărei țări analizate, putem spune că în toate țările această evoluția a avut atât tendințe crescătoare cât și tendințe descrescătoare în care investitori a decis retragerea de capital de pe piața investițională a țării respective.

Anul 2020 a început într-un mod negativ aproape pentru toate țările analizate, acest lucru a fost consecința apariției noului coronavirus. Covid-19 a creat o criză economică la nivel mondial, această criză nu a fost numai economică ci și una sanitară care a impus autorităților fiecărei stat să implementeze o serie de restricții, iar aceste restricții a afectat atât entitățile cât și societate.

Astfel cum s-a putut observa în graficele prezentate mai sus în primele luni ale anului 2020 investițiile străine au suferit o scădere, în unele țări valoare investită a fost mai mică, iar în alte țări investitori au decis retragerea capitalului de pe piață. În lunile de vară când cazurile de covid-19 au scăzut iar autoritățile au putut anula unele restricții și în piața investițională s-a putut observa o mică creștere față de începutul anului. Dar sfârșitul anului a fost din nou unul negativ deoarece al doilea val de pandemie și-a făcut prezența, iar investițiile străine directe au suferit o scădere.

³¹ <https://www.bursa.ro>

Apariția pandemiei putem spune că a rupt orice previziune s-a făcut din punct de vedere economic și investițional, acest lucru s-a întâmplat deoarece multe sectoare din economie au fost afectate, unele într-un mod mai grav, iar altele într-un mod mai puțin grav. Acest lucru s-a putu observa și la nivelul țărilor analizate. În cazul României începutul anului a fost unul bun, investitori străini au fost realizat un aport de capital destul de semnificativ, dar după ce pandemia și-a făcut prezența, această tendință s-a prăbușit iar investitori străini au retras de pe piața României cea mai mare sumă din 2013 până în 2020, acesta fiind 1412,32 milioane de euro.

La fel ca și în cazul României și alte țări precum Polonia, Slovacia, Republica Ceha și Ucraina au avut de suferit la nivelul investițiilor străine directe din cauza pandemiei de coronavirus, astfel investitori au retras de pe piața investițională din aceste state Europene.

În Grecia și în Serbia valorile înregistrate nu au fost unele negative, adică investitori nu au retras bani de pe piața investițională, ci din contră, au realizat investiții în aceste state. Dar pandemia a afectat și aceste state deoarece se poate observa o scădere considerabilă a valori investițiilor în lunile în care pandemia a creat cele mai multe cazuri de infecțiuni.

Referințe bibliografice.

Cărți de specialitate

1. HADA TEODOR, IUGA IULIA, DEACONU LUMINIȚA, VICOL DIANA, CĂRUȚ MIHAI, Investiții. Evaluarea Investițiilor. Teorie. Studii de caz. Monografie contabilă. Editura Pro Universitaria, București, 2020; ISBN: 978-606-26-1220-7; pag. 40-47.
2. LARS WØLDIKE PETERSEN, Introduction to investment and finance, 1st edition, 2017, p. 95, ISBN 978-87-403-1646-9
3. PETER DYBDAHL HEDE, Financial Decision-making & Investor Behaviour, 2012, p. 75, ISBN 978-87-403-0285-1

Acte normative

1. Ordonanța de urgență nr. 42 din 2 aprilie 2020
2. Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 110/2017

Resurse în format electronic

1. <https://www.scribub.com/economie/Investitiile-si-rolul-lor-in-e51167212.php>
2. <https://www.bnr.ro/Investitii-directe---principiul-direcțional-12332-Mobile.aspx>
3. <https://fic.ro/Documents/view/Studiu-Investitiile-straine-directe-evolutia-si-importanta-lor-in-Romania>
4. <https://www.creeaza.com/afaceri/afaceri/Aspecte-teoretice-privind-inve646.php>
5. <https://www.bursa.ro>

Anexa 1

România

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
2013	260,52	126,2	556,93	-393,83	271,92	-170,12	77,11	317,27	403,26	112,14	223,25	927,87
2014	307,42	274,56	40,09	85,8	306,35	127,79	616,11	-33,94	177,5	300,36	248,62	-30,12
2015	362,01	-74,71	663,65	73,65	139,44	781,25	207,92	157,59	515,21	601,24	-209,31	243,41
2016	71,9	732,2	71,29	344,35	332,34	574,52	721,32	244,21	214,54	174,81	169,17	866,78
2017	280,57	563,83	239,24	126,99	325,11	103,5	640,11	675,83	775,71	425,35	303,74	337,38
2018	366,33	502,62	686,21	132,93	50,24	44,87	661,71	1036,92	1037,73	248,76	248,73	248,85
2019	661,46	826,52	-245,25	795,71	-119,05	843,33	656,71	944,38	107,09	201,98	66,71	433,35
2020	1240,51	-1412,32	-229,42	9,27	797,52	603,17	223,39	99,45	341,58	-92,4	-35,56	375,37

Tabel 1. ISD realizate în România

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Romania/fdi/>

Polonia

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
2013	773,89	-187,89	708,46	1216,2	183,03	-1727,04	1539,37	-328,7	311,9	360,09	-211,1	-2017,72
2014	1822,97	1210,01	1889,73	-756,42	1268,81	2042,25	2273,47	888,17	242,93	523,66	539,13	1765,72
2015	948,29	1785,4	1927,53	-309,24	227,68	913,37	1170,89	428,39	2411,84	2257,99	1822,97	-1016,59
2016	3069,9	1284,5	1950,96	1408,73	1229,46	-211,32	-651,65	243,37	2757,56	1412,71	189,88	3365
2017	904,75	1608,12	-66,76	511,06	513,71	-1856,13	767,03	1454,71	757,09	2475,95	1732,79	794,22
2018	219,72	2169,13	3099,3	-1220,18	1785,62	1311,03	2404,77	1353,25	942,77	543,55	739,18	556,6
2019	2782,32	1811,7	1922,89	1165,58	1400,55	-2432,18	1829,38	1733,45	986,09	1194,1	623,35	-824,51
2020	1622,04	2084,03	924,2	-1372,26	763,72	203,14	1541,36	1508,87	1236,54	890,82	122,46	-1183,93

Tabel 2. ISD realizate în Polonia.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Poland/fdi/>

Slovenia

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
2013	-74,78	112,55	487,87	-379,81	-76	-232,96	248,19	100,01	809,94	49,95	-185,91	-102,52
2014	403,93	215,47	36,13	-139,31	-462,55	135,8	325,14	-89,11	33,71	183,57	56,97	-1023,23
2015	353,31	864,29	90,39	-35,23	-413,17	558,3	317,21	-580,83	-157,96	-61,26	-196,39	617,92
2016	396,64	425,04	825,78	184,61	309,35	-536,39	128,42	582,11	334,02	501,31	494,74	680,51
2017	570,15	550,19	534,2	-139,76	546,59	-398,6	339,99	95,62	126,78	425,9	398,13	699,84
2018	-166,7	563,43	427,58	310,56	197,71	-741,93	247,81	732,32	-308,77	-5,96	257,39	392,75
2019	440,7	488,34	-24,2	-386,13	-91	301,36	-238,47	183,09	431,76	-27,28	303,88	684,48
2020	247,89	235,36	721,2	335,14	265,69	-553,85	54,15	201,55	-1538,47	261,09	218,27	48,14

Tabel 3. ISD realizate în Slovenia.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Czech-Republic/fdi/>

Republica Ceha

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
2013	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43	458,43
2014	989,64	600,34	867,02	950,65	811,92	-1612,34	827,01	505,01	1013,8	-17,12	259,51	1226,64
2015	372,23	354,9	126,92	16,37	584,95	-786,7	-236,88	309,44	627,52	391,64	209,28	-381,93
2016	704,86	682,63	238,94	790,55	1044,13	841,75	923,57	419,64	1465,34	923,13	1174,73	922,19
2017	1312,74	1031,29	1101,12	494,63	938,58	562,87	819,66	627,61	1010,2	890,37	932,47	358,09
2018	-900,46	468,95	998,03	622,8	381,34	642,89	631,72	757,64	975,2	711,04	764,59	949,9
2019	750,31	456,8	1416,97	397,71	580,98	1397,24	734,1	397,01	1568,97	291,31	-6,05	176,73
2020	909,96	873,26	744,99	-646,37	74,57	-381,56	242,61	339,82	334,92	675,15	838,07	1789,92

Tabel 4. ISD realizate în Republica Ceha.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Czech-Republic/fdi/>

Serbia

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
2013	131,71	31,28	82,53	118,43	149,66	49,48	192,62	225,34	126,68	129,67	120,57	189,92
2014	106	98,55	120,33	175,73	225,23	95,22	155,68	75,16	101,39	118	53,09	176,06
2015	210,13	122,88	117,02	193,67	181,63	212,05	203,87	216,84	236,08	197,11	192	255,79
2016	181,7	173,77	178,29	171,89	129,71	221,49	234,5	198,82	144,27	132,84	98,08	261,56
2017	154,95	139,58	192,56	239,24	195,12	210,86	289,76	287,25	190,62	150,63	333,74	163,83
2018	253,61	300,04	204,71	271,74	212,92	239,82	144,56	327,96	209,17	219,8	64,67	1015,46
2019	204,49	334,92	243,09	356,35	339,95	377,85	420,03	253,53	255,82	352,59	124,25	552,44
2020	232,39	270,67	305,48	225,54	219,24	194,26	146,53	117,39	57,52	217,86	261,3	766,03

Tabel 5. ISD realizate în Serbia.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Serbia/fdi/>

Grecia

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
2013	572,14	24,52	-502,41	373,06	-37,51	-51,67	-3,28	50,03	-6,37	604,27	-55,91	1212,51
2014	4,3	147,61	280,76	-11,43	700,45	103,5	131,3	37,03	63,56	154,89	164,77	249,13
2015	86,93	89,27	16,84	99,41	150,33	155,03	34,56	128,54	12,87	24,88	77,35	270,78
2016	108,59	98,21	122,45	83,88	88	124,84	44,88	366,82	373,71	507,79	203,52	330,12
2017	287,64	88,58	703,28	216,88	167,59	450,5	45,09	180,29	273,68	150,27	209,47	305,49
2018	174,34	236,99	442,59	378,37	510,96	310,77	269,82	106,61	147,42	192,49	361,56	266,62
2019	310,35	204,15	285,96	386,96	703,44	161,78	509,4	179,81	129,56	603,68	289,99	707,79
2020	331,98	528,29	111,1	119,81	246,79	384,65	393,8	133,47	166,18	204,64	224,29	351,67

Tabel 6. ISD realizate în Grecia.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Greece/fdi/>

Ucraina

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec
2013	84,84	456,62	410,04	412,54	-136,4	208,76	882,46	394,24	82,34	-4,15	415,03	543,95
2014	-23,29	-123,1	-244,53	-330,19	49,07	216,25	212,92	202,94	221,24	139,73	79,01	304,41
2015	104,8	286,11	58,22	55,73	336,02	316,89	152,21	560,58	48,24	6,65	-25,78	637,1
2016	47,41	767,68	339,34	419,19	31,61	173	288,61	190,47	415,03	40,75	103,13	45,74
2017	116,44	192,96	184,64	98,98	39,92	584,7	174,66	225,4	217,91	85,67	176,33	253,68
2018	101,47	136,4	114,78	130,58	139,73	391,74	116,44	158,03	83,17	163,85	261,16	261,99
2019	217,08	242,86	277,8	530,64	326,87	385,92	450,8	580,54	619,64	184,64	435,82	598,84
2020	-355,98	-286,95	-560,58	271,97	376,77	411,7	86,1	-7,49	-12,48	26,62	33,27	-64,87

Tabel 7. ISD realizate în Ucraina.

Sursa: <https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/fdi/>